अस्यजीवन्मुक्तावस्थामाह अरोषेति नस्तःप्रियाप्रियेयस्यसोऽप्रियाप्रियः उदासीनवन्नतुप्रीत्यप्रीतियुक्तंचरन्भुंजानोभोगान्॥३६॥ इतिशां॰मो॰नै॰भा॰षट्चत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥२४६॥
विस्तरेणससाधनांब्रह्मविद्यामुक्त्वासंक्षेपेणकठवल्लीनामर्थंसंगृह्णन्नुपसंहरति प्रकृत्याइति विकारादेर्हेंद्रियमनांसितैरधिष्ठितःअधिष्ठातृत्वंकर्तृत्वभोक्तृत्वभावंप्रापितः आत्मेंद्रियमनोयुक्तंभोक्तेत्याहुर्मनीषिणइ
तिश्रुतेः जडत्वाच्चक्षुरादयआत्मानंनभासयंतिआत्मातुचेतनत्वात्तानेवभासयति नचक्षुषागृह्यतेनापिवाचा तस्यभासासर्वमिदंविभातीतिश्रुतिभ्यामित्याह तैश्चेति कार्यंविषयदेशंप्रतिगमनं ॥ १ ॥२ ॥ परत्वं
सूक्ष्मत्वंकारणत्वंचांतरत्वंच ननुइंद्रियाणिह्यानाहुर्विषयांस्तेषुगोचरानितितत्रैवकठवल्ल्यामिंद्रियेभ्योर्थानांबाह्यत्वंश्रूयतेतत्कथमिंद्रियेभ्यःपराह्यर्थाइतितद्विरुद्धमुच्यते सत्यं व्यवहारतस्त्वित्थमेव परमार्थ
तस्तुसंकल्पमात्रकृताविषयाःसंकल्पश्चमनोधर्मइंद्रियेभ्यआंतरइतिनकिंचिदवद्यं तथाचाक्षपादसूत्रं दोषनिमित्तंरूपादयोविषयाःसंकल्पकृताइति अर्थेभ्योमनस्तत्कल्पकं मनसोपिबुद्धिर्निश्चयात्मिकाप

अरोषमोहःसमलोष्ठकांचनःप्रहीणकोशोगतसंधिविग्रहः॥ अपेतनिंदास्तुतिरप्रियाप्रियश्चरन्नुदासीनवदेषभिक्षुकः॥ ३६॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति॰
मोक्ष॰शुकानुप्रश्नेषट्चत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥ २४६॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥ व्यासउवाच प्रकृत्यास्तुविकारायेक्षेत्रज्ञस्तैरधि
ष्ठितः ॥ नचैनंतेप्रजानंतिसतुजानातितानपि ॥ १ ॥ तैश्चैवंकुरुतेकार्यंमनःषष्ठैरिहेंद्रियैः ॥ सुदांतैरिवसंयंतादृढैःपरमवाजिभिः ॥ २ ॥ इंद्रियेभ्यःपरेह्यर्था
अर्थेभ्यःपरमंमनः ॥ मनसस्तुपराबुद्धिर्बुद्धेरात्मामहान्परः ॥ ३ ॥ महतःपरमव्यक्तमव्यक्तात्परतोमृतं ॥ अमृतान्नपरंकिंचित्साकाष्ठासापरागतिः॥ ४ ॥
एवंसर्वेषुभूतेषुगूढोत्मानप्रकाशते॥ दृश्यतेत्वग्र्ययाबुद्ध्यासूक्ष्मयासूक्ष्मदर्शिभिः ॥ ५ ॥ अंतरात्मनिसंलीयमनःषष्ठानिमेधया॥ इंद्रियाणींद्रियार्थांश्चबहुचिं
त्यमचिंतयत् ॥ ६ ॥ ध्यानेनोपरमंकृत्वाविद्यासंपादितंमनः ॥ अनीश्वरःप्रशांतात्माततोर्च्छत्यमृतंपदं ॥ ७ ॥ इंद्रियाणांतुसर्वेषांवश्यात्माचलितस्मृतिः ॥
आत्मनःसंप्रदानेनमर्त्योमृत्युमुपाश्नुते॥ ८॥

रा ततोपिपरंमहानात्माशुद्धत्वंपदार्थःसएवहैरण्यगर्भीबुद्धिः ॥ ३ ॥ ततःपरंमहतउपादानमव्यक्ताख्यंअज्ञानंनतुकापिलाभिमतंप्रधानं आनुमानिकाधिकरणेतस्याव्यक्तशब्दार्थत्वनिरासात् ननुतत्रसूक्ष्मं
शरीरमव्यक्तशब्देनोक्तं तदेवास्माकमज्ञानं आदित्यवर्णंतमसःपरस्तादितिश्रुतेः पुरुषादव्यवहितं अमृतंचिदात्मा ॥ ४ ॥ एवमनेनप्रकारेणभूतेषुशरीराकारेषुआत्माऽनेककंचुकाक्रांततयागूढःसन्ननौपाधि
केनरूपेणनप्रकाशते तर्हितत्सत्त्वेकिंमानमतआह दृश्यतेत्विति अग्रमिवाग्र्याती क्ष्णातया सूक्ष्मयेतितस्यैवव्याख्यानं सूक्ष्मदर्शिभिर्ब्रह्मदर्शनशीलैर्योगिभिः ॥ ५ ॥ इंद्रियाणिइंद्रियार्थांश्चमेधयाबुद्ध्याअंत
रात्मनिमहत्तत्त्वेसंलीयविलाप्यबहुचिंत्यंध्येयध्यानध्यातृरूपंत्रयंअचिंतयत् ॥ ६ ॥ ध्यानेनतदेकतानतया विद्यासंपादितमहंब्रह्मास्मीतिवाक्यजधीवृत्त्याविद्ययासंस्कृतं उपरमंउपरतंकृत्वा अनीश्वरःईश
भावमपिप्रविलाप्यातएवप्रकर्षेणशांतात्मामुक्तचित्तः अमृतंकैवल्यंअर्च्छतिप्राप्नोति ॥७॥ विपक्षेदोषमाह इंद्रियाणांवश्यात्माइंद्रियैर्हृतचित्तः आत्मनःसंप्रदानेनकामादिभ्यःसमर्पणेनमर्त्योयंमृत्युमश्नुते॥८॥

Digitized by Google